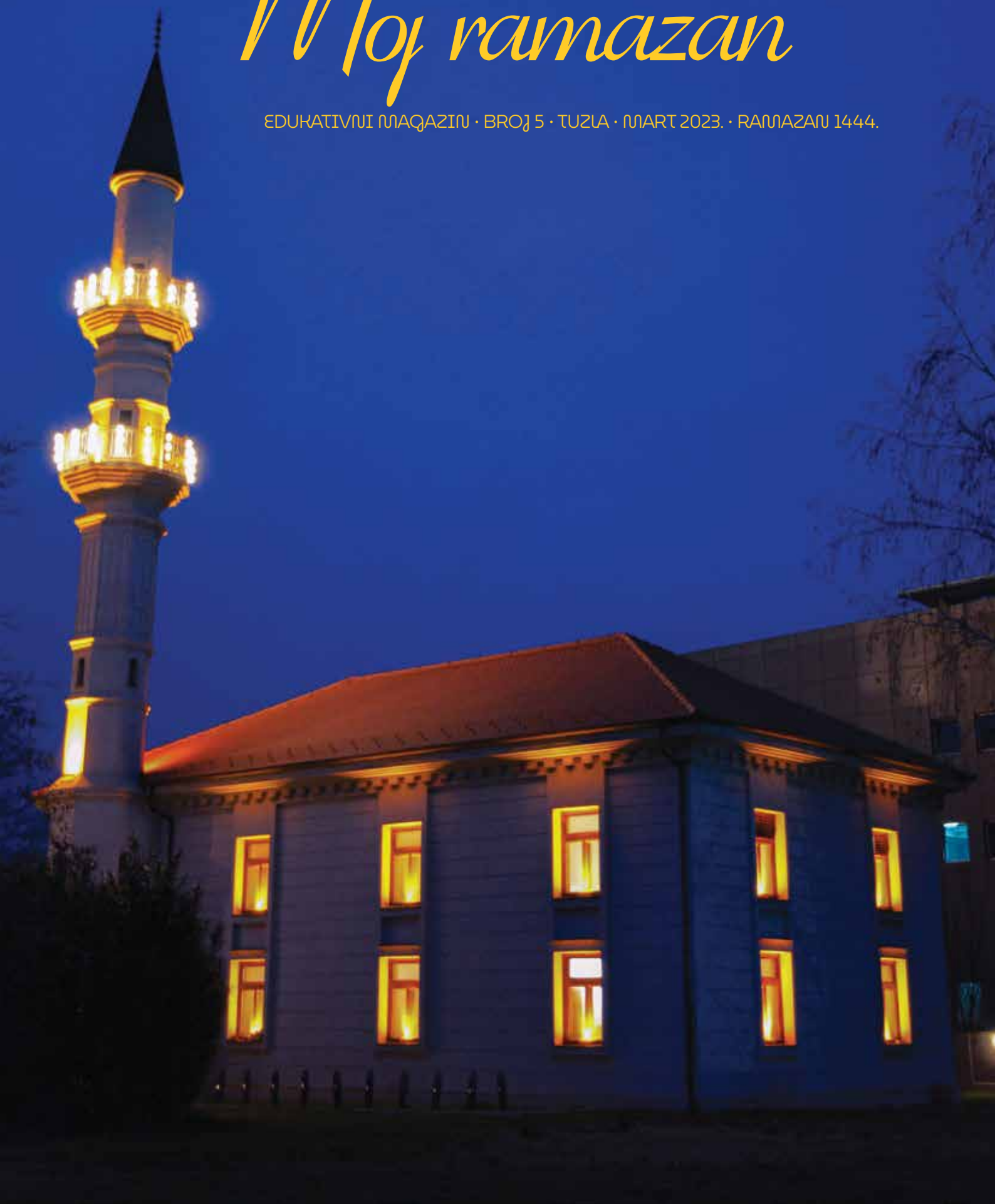

Moj ramazan

EDUKATIVNI MAQAZIN • BROJ 5 • TUZLA • MART 2023. • RAMAZAN 1444.

Sadržaj

RAMAZANSKA HUTBA MUHAMMEDA, ALEJHI SELAM	3
RAMAZANSKA PORUKA MUFTIJE TUZLANSKOJ DR. VAHID-EF. FAZLOVIĆA	4
Merzija Kasumović, prof. RAMAZANSKO ODGAJANJE	6
Edib-ef. Avdić ČIŠĆENJE SRCA KAO PUT SPOZNAJE	8
hafiz Ismail-ef. Fazlović LIJEPO PONAŠANJE (EDEB) KAO ODRAZ SNAGE I LJEPOTE VJERE	10
hafiz Nedžad Vehabović, prof. VAŽNOST ODGOJA	13
hafiz Eldar-ef. Čatibušić BRIQA I ODNOS PREMA OMLADINI	15
hafiza Zubejda Qobeljić NE LJUTI SE I DŽENNET JE TVOJ	17
hafiza Amena Jusufović OD EDEBA JE DA NE PITAMO ONO ŠTO NAS SE NE TIČE	19
hafiza Fatima Karahasanović POMIRITE VAŠA DVA BRATA	22

Impressum

Izdavač: Muftijstvo tuzlansko

Za izdavača: dr. Mensur Husić

Urednica: Amina Đulović

Autori tekstova: Merzija Kasumović, prof., Edib-ef. Avdić, hafiz Ismail-ef. Fazlović, hafiz Nedžad Vehabović, prof., hafiz Eldar-ef. Čatibušić, hafiza Zubejda Qobeljić, hafiza Amena Jusufović i hafiza Fatima Karahasanović

Lektura: Nedim Alić

Tehničko uređenje: Elvedin Kozarević

Fotografije: www.freepik.com

Naslovna strana: Sultan Sulejmanova Atik džamija u Bijeljini (autor fotografije Muamer Camić)

Ramazanska hutba Muhammeda, alejhi selam

” O ljudi, došao vam je ramazan s blagoslovom, milošću i oprostom, mjesec koji je Allahu draži od svih drugih mjeseci, čiji su dani važniji od svih drugih dana, čije su noći značajnije od svih drugih noći, čiji su časovi bolji od svih drugih časova.

To je mjesec u kome ste pozvani Allahu u goste, u kome se smatrate Allahovim dobrim i plemenitim ljudima.

Vaše disanje u ovom mjesecu je tespih, a spavanje ibadet. Vaš posao koji obavljate u ovom mjesecu bit će primljen kod Allaha, a dova uslišana.

Tražite od svog Gospodara iskrena i čista srca, da vas pomogne u postu kojeg vam je propisao i u učenju Kur'ana kojeg vam je objavio. Nesretan je samo onaj kome je u ovom mjesecu uskraćen Božiji oprost.

Sjetite se, dok ste gladni i žedni, gladi i žeđi Sudnjega dana.

Dijelite onima koji su siromašni i napušteni.

Poštujte starije i imajte samilosti prema mlađima.

Održavajte rodbinske veze.

Oborite poglede od onoga što vjerniku nije dozvoljeno gledati i što je vjerniku zabranjeno slušati.

Smilujte se prema siročadima drugih; i Allah će se smilovati prema vašim.

Tražite od Allaha da vam oprost grijehe, dignite svoje ruke Allahu s dovom poslije svakog namaza. To je najbolje vrijeme za dovu, u kome Allah obasipa Svoje robove milošću i prima dovu koja mu bude upućena.

O ljudi, vaše duše su ovisne o vašim djelima. Oslobodite ih traženjem oprosta od grijeha.

Vaša leđa su natovarena teškim teretom. Ublažite tu težinu što dužom sedždom.

Znajte da se Allah kune Svojom veličinom da neće kazniti one koji klanjaju i sedždu čine i da ih neće plašiti džehenemskom vatrom, kada svi ljudi dođu pred Gospodara svjetova.”

(Širazi, Kelimetu-r-Resuli, 362, Medžellet er-Rabita, maj 1998.)

Ramažanska poruka muftije tuzlanskog dr. Vahid-ef. Fazlovića

U ime Allaha, Milostivog,
Samilosnog!

Zahvalu upućujemo Njemu,
Gospodaru našem i Gospodaru
svih svjetova.

Neka su mir i spas na Njegovog poslani-
ka Muhammeda, alejhi selam, i sve muslimane,
u svim vremenima.

Ramazan je mjesec blagoslovljenog
vremena. U njemu se vjerničke duše is-
pune blagošću koja se širi i dijeli u našim

domovima i među ljudima. U našem jed-
nogodišnjem vjerničkom hodu kroz život,
ovo je gost kojeg s radošću iščekujemo.
On je jasni putokaz. Ramazan je sama
sušta vjernička radost, važan predah od
svakodnevnih napora i borbi, te prilika da
prikupimo novu snagu i spremno se suo-
čimo s novim izazovima.

Milost koja nas krijepi u ovom mjesecu
jednaka je prema svima, i prema siromaš-
nom i bogatom, i prema slabom i jakom.
Naše je samo da joj se predamo.

Post u ramazanu je vrhunski ibadet,
izraz duboke i nepatvorene predanosti
Allahu Uzvišenom, vjerničkog uzdaha i
skrušene dove. Post odvaja dobro u vjerni-
ku od svega onoga lošeg i suvišnog, navika
i postupaka kojih se treba oslobađati. On
učini da dobrota zasija u svojoj punini.

I drugi izrazi vjernikove predanosti Alla-
hu, dželle šanuhu, u ovom mjesecu se na
najljepši način upotpune. Zato u ramaza-
nu puno učimo Kur'an, klanjamo teravijih i
druge namaze, sabiremo svoje materijalno
stanje pa izdvajamo ono što nam je Uzvi-
šeni naložio da izdvojimo... Naše porodice
su na okupu. Naši safovi se poprave i učvr-
ste. I iftarska, i sehurska, i ibadetska sofrta
više odišu našim zajedništvom, iskrenošću
i bratstvom.

Još više se okrenimo svojim najmili-
jima i neka naša srca budu puna ljubavi,
samilosti i dobrohotnosti prema njima.
Posjećujmo ih, provodimo vrijeme s njima,
poštujmo ih, naročito mlađi starije, sinovi
i kćeri roditelje... Neka i naša rodbina, i pri-
jatelji i komšije osjete da u našem govoru
nema ružnih riječi, da je naše poštovanje
prema njima i zajednici u kojoj živimo iskren-
no i duboko, da je naša spremnost na činje-
nje za dobrobit svih ljudi iskrena i velika.

Ramazan nam dolazi s posebnim i naj-
važnijim ponudama Božije milosti i opro-
sta. Neka ih naša srca i duše prihvate i
neka se oplemene u ovim danima poseb-
ne vrijednosti.

Svim muslimanima, vjernicima u ovom
dijelu naše domovine Bosne i Hercegovine
i naše Islamske zajednice, svim džema-
tlijama Muftiluka tuzlanskog, želim punu
predanost ramazanskim ibadetima i bla-
goslovljenom životu u našim džamijama
i džematima.

Ramažan šerif mubarek oľsun.

Ramazansko odgajanje

Merzija
Kasumović, prof.

Svi islamski šarti imaju duboki duhovni smisao i simboliku, a svaki od njih na poseban način odgaja u nama najljepša mu'minska svojstva. Počev od šehadeta - svjedočenja vjere, koji oslobađa od robovanja svemu mimo Allaha, preko namaza koji nas uči preciznosti, poštivanju vremena, razgovoru sa Gospodarom, uči nas da se udaljimo od dunjaluka pet puta dnevno. Zekat nas uči da čistimo imetak i vodimo brigu o zajednici i slabima... O svakoj islamskoj dužnosti bi se moglo opširno govoriti.

Post mjeseca ramazana ima svoje specifičnosti i posebne blagodati a tako ga i Uzvišeni opisuje u hadisi kudsiji: *Post je Moj i Ja za njega posebno nagrađujem*. Možemo naići i na doslovno prevođenje u kojem se kaže: *Post je Moj i Ja sam nagrada za njega*. Postač svakog iftara doživljava ovu milost susreta sa Gospodarom, i to je blagodat koja se ne može pojasniti nepostačima jer je daruje Er-Rahim (Samilosni), imenom kojim daruje isključivo mu'mine.

Post ramazana danas je izrazito ekspoziran, bogat kulturnim sadržajima, humanitarnim projektima i medijski podržan i pokriven na svim nivoima. Kod nas je to mjesec velike društvene brige i aktivnosti. Često sve to i utihne krajem mjeseca. To nije bio slučaj u doba prvih generacija. Oni su nastojali sve svoje poslove obaviti

prije posta, uključujući i davanje zekata. Ramazan su posvećivali svom uzdizanju, čišćenju i preodgajanju duše. Veliki broj ramazanskih blagodati su intimnog karaktera i ostaju skrivene između roba i Rabba. I to je najvrednije što jedan vjernik može da ubere u tim mubarek-danima.

Jezičko značenje pojma *remda*, od kojeg je ime mjeseca ramazana, jeste isušena, ispucala zemlja. U najkraćem bi se moglo kazati da je duša vjernika, pripremljena postom da primi Objavu, kao što je i zemlja ispucala od suše najspremnija da primi kišu. Allah spušta Objavu kao i kišu, a to je vrlo lijepo poređenje, također, prisutno u islamskoj literaturi.

Ibn Kajjim el-Dževzi kaže: „Svrha posta je sprečavanje duše u zadovoljavanju strasti, njeno odvajanje od uobičajenih radnji i korigovanje snage strasti, kako bi duša bila spremna tražiti ono u čemu se nalazi vrhunac njene sreće i prihvatiti ono sa čime će se pročistiti i u čemu je njen vječni život; kako bi glad i žeđ otupili oštricu njenih strasti i opomenuli je na gladne siromahe. Suzdržavanjem od hrane i pića sužavaju se putevi šejtanu i zauzdava se snaga tijela od pokoravanja prirodi čovjeka u onome što mu šteti na dunjaluku i ahiretu. Sam post je tajna između roba i Gospodara, koju ne vidi niko osim Njega. Ljudi mogu vidjeti njegovo ostavljanje onog što kvari post, ali

ne mogu vidjeti da on ostavlja svoju hranu, piće i strast u ime Allaha i radi Njega, a to je suština posta.“

Allah Uzvišeni kaže: *O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste bili bogobožni*. (El-Bekare, 183) Bogobožnost je velika blagodat i posebno stanje koje postižu oni koji bdi-ju na granicama Allahova dina. U brizi da ne pređu granicu dozvoljenog, bogobožni se ustručavaju i dozvoljenog kako bi održali mjeru srednjeg puta. Ramazan sa svim odricanjima razvija upravo ovu osobinu, a ona donosi samo dobro. Prema Kur'anu bogobožni će postići sve što želi, Allah će ga opskrbiti odakle se ne nada, naći će izlaz iz svake situacije i, najvažnije, imat će svjetlo uz pomoć kojeg će ići uspravno kroz vrtlog dunjalučkog života.

Ustezanje od hrane i drugih uživanja kroti i ojačava karakter. Briga o izgovorenim riječima odgaja jezik i uljepšava ćud. Jednostavnom formulom "ja postim" mu'min se uči da su miroljubivost i šutnja istinske vrijednosti pred napadom neuljudnih.

Šutnja je česta navika postača, pomalo zbog usporenosti i smanjene energije, pomalo radi želje da bude na oprezu. Šutnja je uvijek bila praksa velikana. Kur'an spominje šutnju Zekerijaa, alejhi selam, i Hazreti Merjeme, majke Isaa, alejhi selam. Šutnja je, vrlo često, najljepši dio govora.

Ustezanjem od blagodati koje su nam inače dopuštene mi postajemo zahvalni na hrani, vodi, imetku, zdravlju i svemu drugom što nas okružuje. Ramazan budi našu svijest i

osjetljivost prema onima kojima je dato manje.

Ibn Abbas, radijallahu anhu, rekao je: „Dobro djelo uzrokuje sjaj na licu, svjetlost u srcu, snagu u tijelu, obilnost u opskrbi i ljubav u srcima ljudi. Grijeħ uzrokuje crninu na licu, tamu u srcu, slabost u tijelu, manjak u opskrbi i mržnju u srcima stvo-renja.“ Tokom ramazanskog posta svi osjećamo koliko smo uznapredovali u samoodgajanju svoje duše i uljepšavanju svoga edeba, a to smanjuje anksioznost i nezadovoljstvo.

Šejh Abdulmedžid Džumu'a kaže: „Od ljepota posta je i to što on navikava dušu na strpljivost i podnošenje teškoća na Allahovom putu. Post obuhvata sve tri vrste sabura: sabur na izvršavanju naredenog, sabur na klonjenju zabranjenog i sabur na Allahovom određenju. Ko upotpuni ove tri vrste sabura taj je upotpunio tu osobinu i dostigao njen vrhunac. Postač je strpljiv u izvršavanju naredenog jer svoju dušu tjera na izvršavanje Allahove naredbe posta; strpljiv je u klonjenju zabranjenog jer se kloni onoga što mu je zabranjeno (u toku posta), i strpljiv je na Allahovom određenju jer tjera svoju dušu da bude zadovoljna osjećajem gladi i žeđi koji mu je određen dok posti.“

Post uzrokuje strahopoštovanje prema Allahu tajno, jer samo Allah vidi šta radi postač, ali se on suzdržava bojeći se Allaha Uzvišenog. To je put prema postizanju ihsana, a to je najviši stepen vjerovanja. Nemoguće je sagledati sve odgojne blagodati koje će postač zaimati ako svoju volju podredi svim propisima ramazanskog posta, zato svaki put treba postiti kao da nam je to posljednja prilika.

Čišćenje srca kao put spoznaje

Edib-ef.
Avdić

Uzvišeni Gospodar u 56. ajetu sure Ez-Zarijat nam poručuje: *Džine i ljude sam stvorio samo zato da Mi ibadet čine.* Tumačeći ovaj ajet, Abdullah ibn Abbas, radijalahu anhu, kaže da dio ajeta "da Mi ibadet čine" znači "da Me spoznaju".

Da bismo spoznali Allaha Uzvišenog istinskom spoznajom i dostigli najveće stepene te spoznaje potrebno je dušu i srce očistiti. Allah, dželle šanuhu, je naredio Svojim robovima da izvršavaju praktične obaveze islama u onoj vidljivoj i vanjskoj formi, a da stvarnost imana prožive duhovno i srcem, lično u svojoj unutrašnjosti. Kod Allaha, dželle šanuhu, jedno bez drugog neće biti prihvaćeno, već samo zajedno: islam i iman.

Kada govori o insanu, ulema ga dijeli na dva aspekta njegovog bića, pa kaže da je čovjek: *kalbun juhibbu, ve aklun judrik*, razum koji spoznaje i srce koje voli. Upravo zbog toga obaveza vjernika je da pazi svoje srce, da pazi šta je u njemu, da pazi koga voli i koliko voli i da mu na prvom mjestu uvijek bude zadovoljstvo Uzvišenog Gospodara. Ljubav je najvredniji dragulj smješten u ljudskoj prirodi, ona je ujedno i najveći emanet dat čovjeku. Izvor te ljubavi je Uzvišeni Allah, a ljubav koja obuhvata cijeli kosmos je Allahov rahmet.

Da bi nam neko učinjeno djelo bilo primljeno kod Allaha Uzvišenog, uvjet je (ihlas) iskrenost i slijedenje sunneta Poslanika, alejhi selam, koji je poslan od Uzvišenog Gospodara kao milost svim svjetovima, i koji nam je praktično svojim životom pokazao kako i na koji način da primijenimo Allahove naredbe i klonimo se Njegovih zabrana u svakodnevnom životu. Poslanik, alejhi selam, je rekao: "U tijelu ima jedan organ i kad je on zdrav, cijelo tijelo je zdravo, a kad on oboli, cijelo tijelo oboli. Uistinu, to je srce." (Buharija i Muslim)

Voditi računa o stanju svog srca obaveza je svakog od nas, a na to nas podsjeća kur'anski ajet, u kojem se spominje dova Ibrahima, alejhi selam: *I ne osramoti me Gospodaru na dan kada će ljudi oživljeni biti, na Dan kada neće nikakvo blago ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spašen biti.*

Također, naš Gospodar nas podsjeća u suri El-E'ala: *Postići će šta želi onaj koji se*

očisti i spomene ime Gospodara svoga, pa molitvu obavi! Ali vi više život na ovom svijetu volite, a onaj svijet bolji je i vječan. Ovo doista ima u listovima davnašnjim, listovima Ibrahimovim i Musaovim. (El-Eala, 14-15)

Jedan od osnovnih uzroka nezadovoljstva u našim životima jeste stalno nastojanje da se uredi i uljepša ono u šta stvorenja gledaju, a zapostavljamo uređivanje onoga u šta Uzvišeni Gospodar gleda i sa čime je zadovoljan. Poslanik, alejhi selam, podučava nas pa kaže: "Allah uistinu ne gleda u vaše izgledе i vaše imetke, ali gleda u vaša srca i vaša djela." Također, Poslanik, alejhi selam, u dovi je molio: "Gospodaru, Ti Koji okrećeš srca, okreni moje srce Tvojoj vjeri."

Čišćenje srca jedan je od sigurnih puteva ka Džennetu. Naša srca čistimo i jačamo zikrullahom - stalnim spominjanjem i trajnim sjećanjem na našeg Stvoritelja i Uzdržavatelja, istigfarom, donošenjem salavata, upotpunjavanjem abdesta i redovnim

obavljanjem pet dnevnih namaza, davanjem sadake i zekata ako smo u mogućnosti, postom mjeseca ramazana i hadžom ako smo stekli mogućnosti za to.

Islam nas podstiče na jedinstvo ljudskih srca, ljubav i samilost, a osuđuje mržnju i zavist, prekidanje rodbinskih i prijateljskih veza. Allah, dželle šanuhu, je odlikovao vjernike plemenitim osobinama pa kaže: *Svi se čvrsto Allahovog užeta držite i nikako se ne razjedinjete, i sjetite se Allahove blagodati prema vama, kada ste bili jedni drugima neprijatelji, pa je On ujedinio srca vaša, pa ste milošću njegovom prijatelji.*

Allahov poslanik Muhammed, alejhi selam, opisujući prvu skupinu ljudi koja će ući u Džennet kaže: "Među njima nije bilo spорова, razmirica niti mržnje. Njihova srca su bila poput srca jednog čovjeka."

Molimo Allaha, dželle šanuhu, u ovim mubarek ramazanskim danima, da nas počasti spoznajom vrijednosti imana kojim nas je darovao, da iman i sedžda kojom nas je počastio budu uzroci ujedinjenja srca naših i jačanje naših porodičnih, prijateljskih i bratskih veza. Ne dopustimo da nas manje važna pitanja razdvajaju, pozabavimo se onim što možemo mijenjati, a to smo prvo mi sami, naša porodica i bližnji, jer nas na to podstiče Uzvišeni Allah: *O vi koji vjerujete, sebe i svoje porodice čuvajte od vatre!*

I zapamtimo, nema crno-bijelih stvari na ovome svijetu. To je rezervisano za budući svijet: nagrada/kazna, sreća/nesreća. Ovdje se različita stanja stalno prepliću. Suština je izgraditi povjerenje u Allaha, dželle šanuhu, bez obzira na okolnosti. Problem je što većina ljudi ima više sigurnosti u blagodati, nego li povjerenja u Onoga Ko te blagodati daje. Važno je voditi računa o onome što Uzvišeni Allah hoće od nas, a ne zamarati se onim što On hoće sa nama. U konačnici, čovjek na dunjaluku pati onoliko koliko je srcem vezan za njega.

Gospodaru naš, ne dopusti srcima našim da skrenu kada si nam već na pravi put ukazao, i daruj nam Svoju milost. Ti si, uistinu, Onaj Koji mnogo daruje!

Lijepo ponašanje (edeb) kao odraz snage i ljepote vjere

hafiz Ismail-ef. Fazlović

Mubarek-mjesec ramazan je vrijeme u kojem najljepše, plemenite osobine kod ljudi jasnije dođu do izražaja. U ovom blagoslovljenom vremenu, vođeni nekom posebnom energijom, ulažemo napore kako bismo dodatno osnažili i unaprijedili svekoliko iskonsko dobro koje kao Božiji namjesnici na Zemlji u sebi nosimo. Naše nastojanje je jače da savršeni Allahov

Vjerozakon prihvatimo kao svoj put i način svakodnevnog življenja. A naša predanost na ovoj Prvoj Stazi najbolje se vidi u našem međusobnom ophođenju, u našem potvrđivanju visokih islamskih moralnih načela odnosno lijepih ljudskih svojstava. Tako se posvjedoči ona razina života u vjeri, ljudskog lica i karaktera, naspram koje nas želi odgojiti naš Poslanik, alejhi selam, što je istakao sljedećim riječima: "Poslan sam da upotpunim plemenite osobine kod ljudi."

Govoriti o lijepom ponašanju – edebu ne podrazumijeva samo puki osvrt i upoznavanje s pravilima ponašanja u našoj vjeri. Edeb u islamu zahtijeva da manifestiramo suštinu vjere u svakoj situaciji i prema cjelokupnom svom okruženju.

Uzvišeni Allah nas upućuje na najbolji uzor ljudima, pa o Svom Poslaniku kaže: *I doista si ti,*

Muhammede, na najvišem stepenu ahlaka-morala. (El-Kalem, 4.) Uzimajući ove riječi kao smjerokaz, te izučavajući život Muhammeda, alejhi selam, pred nama se pojavi slika života koja izaziva najdublje divljenje. I takav je svaki trenutak u kojem se očituje karakter njegove ličnosti i istrajnost u svjedočenju najboljeg ljudskog djela.

Biti ustrajan u uljudnosti i svojim djelom biti koristan drugim ljudima u ime Gospodara svjetova znači posjedovati edeb. Biti lijepe naravi, biti umjeren i hoditi srednjim putem, oličenje je lijepog ahlaka. Zavrijediti ljubav i naklonost Allaha, dželle šanuhu, i Njegovog Poslanika, alejhi selam, te vjernika i svih dobrih ljudi nije moguće ukoliko smo bez edeba. Za sigurnije i dosljedne korake Pravim putem (*siratu-l-mustekim*) uslov je edeb.

Na formiranje karaktera u mladoj životnoj dobi najčešće presudno utiče okruženje. Dakako, vrijeme prvog spoznavanja vanjskog svijeta, odrastanje i sazrijevanje ispunjeno je nezamjenjivom ulogom roditelja i cijele porodice. U vremenu u kojem živimo najčešće primjećujemo nastojanja roditelja da svojoj djeci osiguraju materijalnu osnovu za život. U tom smislu smo mnogi od nas najviše preokupirani i angažirani. Ali, oni koji se oslanjaju na nasihat svoje vjere treba da poslušaju Poslanikove, alejhi selam, riječi koje trajno nadahnjuju: "Lijep odgoj – edeb najvrijednije je nasljedstvo koje roditelj može ostaviti svome djetetu."

Primjer ima nezamjenjivo značenje u odgoju općenito, a posebno u moralnom odgoju ličnosti. Njegova snaga je velika. Primjer djeluje neposredno i uvjerljivo. Dijete uči oponašajući starije, preuzima ono što oni rade, a pogotovo od osoba koje poštuje i voli. Neka ta ljudska sklonost bude u našu korist, u korist marljivog i pravovremenog usađivanja najrodnijih mladica lijepog ljudskog ponašanja koje će se razviti kod pojedinca i u zajednici. Stoga nam valja neprestano imati u vidu značaj moralnog autoriteta

u porodici i društvu čiji će se utjecaji prenositi na mlađe generacije. To je uvijek najdjelotvorniji put popravljanja ukupnog stanja ljudske zajednice, u svakom vremenu i na svakom mjestu.

Muslimani imaju veliku ulogu u vezi s moralnim preporodom ljudi. Naša plemenita knjiga Kur'ani-kerim je u cijelosti svjetlo na putu moralnog uzdizanja ljudi. Kur'anska riječ obiluje jasnim smjernicama i normama za uspostavljanje najispravnijeg moralnog modela za lični život svakog pojedinca, kao i za najbolje standarde saradnje i potpomaganja među ljudima.

Uz to, moralni primjer Allahovog poslanika Muhammeda, alejhi selam, i svih ranijih vjerovjesnika, zauvijek je živi primjer čiste vjere, moralne inspiracije, ljudske odgovornosti i dobročinstva.

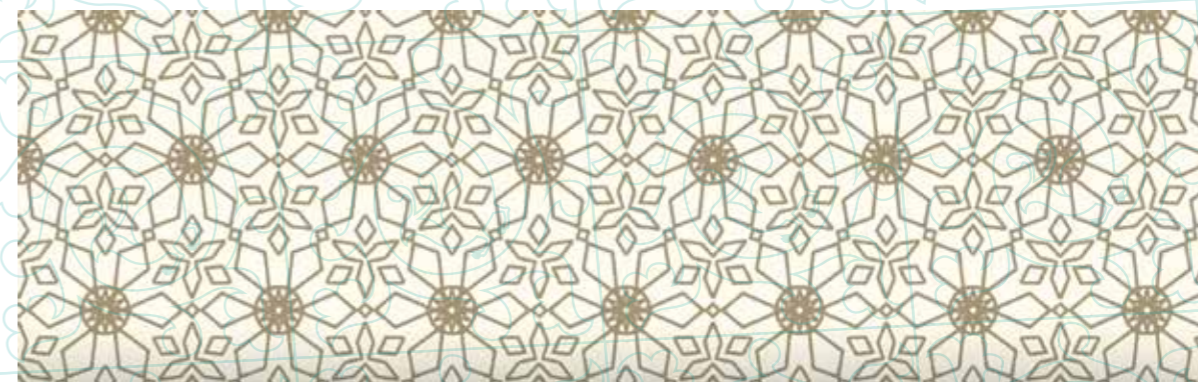
Pokažimo u ovom blagoslovljenom ramazanskom mjesecu snagu naše vjere, posvjedočimo mogućnost istinske promjene u našoj svakodnevnicu, postignimo visoke stepene u lijepoj riječi i uljudnom ophođenju. Potvrdimo se u ljepoti našeg edeba. Jer edeb prožima svaki naš postupak i utiče na njegov konačan ishod. Lijepo ponašanje (edeb) je odraz snage i ljepote vjere.

Dželaluddin Rumi Mevlana ostavio nam je iznimno mudar savjet govoreći o edebu: "Nije čovjek onaj ko nema udjela u edebu, jer razlika između čovjeka i životinje je u edebu (uljudnosti). O, čovječe, otvori oči i pažljivo uči Allahovu Knjigu, pa ćeš vidjeti da se u svakom ajetu nalazi edeb!"

Gospodaru moj,
dozvoli mi da Ti budem
zahvalan na blagodati Tvojoj
koju si darovao meni
i roditeljima mojim,
i pomoz mi da činim
dobra djela kojima
ćeš zadovoljan biti,
i učini dobrim potomke moje;
ja Ti se, zaista, kajem
i odan sam Tebi.

Važnost odgoja

"Znanje bez odgoja je kao vatra bez drva, a odgoj bez znanja je kao duša bez tijela."

*hafiz Nedžad
Vehabović, prof.*

Kur'ani-kerim u prvim ajetima koji su objavljeni Muhammedu, alejhi selam, upućuje vjernike da znanje prihvate kao imperativ svog života. Kur'an poziva znanju, ali znanju koje je s Imenom Gospodara svjetova, utemeljeno na spoznaji o Allahovoj sveprisutnosti. To je znanje koje čovjeka odgaja i podučava pokornosti Bogu, a na opću korist svim Božijim stvorenjima. Ukazujući na potrebu utemeljenja znanja na odgoju, hazreti Omer, radijallahu anhu, je rekao: "Odgojite se, pa onda učite!" U islamu, obrazovanje ne isključuje odgoj, niti odgoj isključuje obrazovanje.

Kur'anska težnja za odgojem potpunog vjernika i čovjeka vidljiva je u gotovo svakom ajetu. Mnogo je ajeta koji najizravnije govore o načinima i metodama odgoja. Uzvišeni Allah kaže: *Sretno stanje će postići onaj koji potakne svoju osobnost*

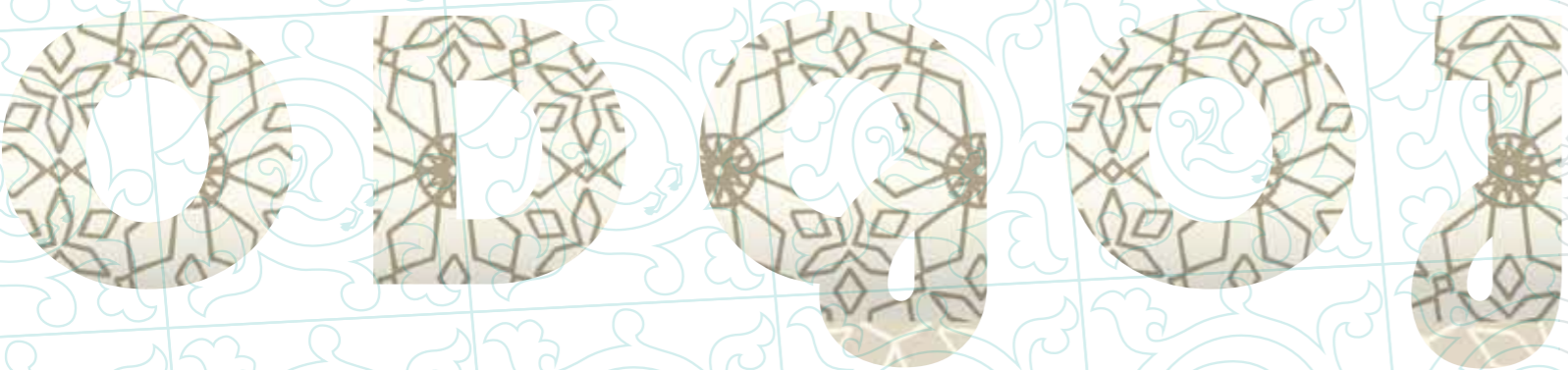
(dušu) da postane čista, a istinski izgubljen je onaj koji je zanemari. Prenosi se da bi Poslanik, alejhi selam, kada bi učio ove kur'anske ajete, uputio dovu Uzvišenom Allahu riječima: "Bože, Ti mojoj duši podari svijest o Tebi. Ti si njen zaštitnik i čuvar. Ti ćeš je najbolje očistiti."

Odgoj, moral i plemenite osobine su najveće ljudske vrijednosti i najljepši su čovjekov ukras. Misija Muhammeda, alejhi selam, bila je da odgoji ljude, što je naglasio riječima: "Poslan sam da usavršim plemenita svojstva kod ljudi."

Nastojanje Poslanika, alejhi selam, da odgoji ashabe nije nimalo zaostajalo od njegovog nastojanja da ih znanju poduč i, jer znanje bez odgoja ne koristi, a znanje koje ne prati čista i odgojena duša će biti dokaz protiv njegovog vlasnika. Muhammed, alejhi selam, lično je odgajao svoje ashabe tako što ih je podučio istinskim vrlinama i njihova srca iz grubosti i okrutnosti okrenuo u pravcu blagosti i nježnosti.

Moralnost je temelj svake ličnosti, pa ako je moral loš, sve drugo je bezvrijedno. Bitna karakteristika ljudske naravi je da može da se uzdigne do velikih duhovnih visina, ali i da padne u potpunu nemoralnost i tako se upropasti. Zbog toga nas Muhammed, alejhi selam, savjetuje: 'Naučite svoju djecu i svoju porodicu da dobro čine i odgojite ih.'

Jednoj mudrosti se kaže da je lakše iskopati bunar iglom nego lijepo odgojiti jednog čovjeka. Put odgoja je plemenit put, put koji nema alternativu, na njemu su neminovne poteškoće i iskušenja, to je put velikog truda i odgovornosti, ali plodovi tog truda kao i nagrada za njega su zaista veliki.

U hadisima koji govore o vrijednosti odgoja nalazimo da je Allahu, dželle šanuhu, najdraži onaj rob koji je najljepše naravi i odgoja, da je čovjeku bolje da lijepo odgoji svoje dijete nego da svaki dan udijeli siromasima sadaku, kao i to da je lijep odgoj najvrednije nasljedstvo koje roditelj može ostaviti svome djetetu.

Kur'an i sunnet ističu da je temeljna karakteristika islamskog odgoja vjerovanje u Allaha, dželle šanuhu, i svijest o Allahovoj sveprisutnosti. U savjetima koje je Lukman uputio svome sinu, a o kojima se govori u Kur'anu, na prvom mjestu su njegovi savjeti sinu riječima: *O sinko moj, ne smatraj druge Allahu ravnim, mnogoboštvo je uistinu veliki grijeh.*

Da bi proces odgajanja bio uspješan, važno je imati i pravog uzora. U tom smislu, za nas vjernike, kako Kur'an ističe, najbolji uzor je Muhammed, alejhi selam. On se posebno isticao svojim odgojem, pa je za njega Uzvišeni Allah rekao: *Ti si, zaista, najljepše čudi.*

A Muhammed, alejhi selam, o svome odgoju kaže: "Odgajao me je moj Stvoritelj i On me je najljepše odgojio."

Odgoj je dugotrajan proces, stalno bdiženje i nastojanje da čovjek bude što bolji. To je put koji zahtijeva mnogo strpljivosti. U

U jednoj poučnoj priči se kaže kako se jednom prilikom na dvoru kod halife vodila rasprava između učenjaka i filozofa, a tema rasprave je bila odgoj i obrazovanje. Filozofi su tvrdili da odgoj uopće nije potreban, te da je dovoljno da čovjek stekne znanje, pa će svojim znanjem moći rasuđivati šta je dobro, a šta zlo. Učenjaci su pored obrazovanja zagovarali i podjednaku ili, čak, važniju ulogu odgoja u životu čovjeka. Filozofi su, da bi dokazali svoju tvrdnju, pred prisutne izveli mačku, koju su dresirali da svojim prednjim šapama nosi šoljice čaja i dijeli ih gostima. Svi su bili zadivljeni time. Učenjaci su to pohvalili, ali su zamolili filozofe da sutradan ponove isto. Sutradan, kad su se svi okupili, učenjaci su za tu priliku donijeli nekoliko živih miševa, pa kad je mačka krenula da dijeli čajeve, oni su pustili miševе, a mačka je u istom trenutku ispustila šoljicu čaja koju je nosila i potrčala prema miševima. Mačka se vratila svojoj prirodi. Na taj način, učenjaci su pokazali da znanje bez odgoja nema potpunu svrhu.

Odgoj je veliki emanet, on zahtijeva odgovoran, iskren i potpun pristup, on je kur'anski princip i osnova misije Muhammeda, alejhi selam. Onaj ko ga upotpuni, ostvarit će sreću u životu na ovom svijetu i uspjeh na budućem svijetu, a onaj ko ga zapostavi – bit će upropašten.

Briga i odnos prema omladini

hāfiz Eldar-ef.
Čatibušić

Posljednji Allahov poslanik Muhammed, alejhi selam, poslan je cijelome čovječanstvu kao onaj koji opominje i radosne vijesti donosi, kao onaj koji čisti ljudske duše i tijela, umove i srca. Čitajući biografije Muhammeda, alejhi selam, zapažamo kako je društvo u kome je odrastao, društvo kome je poslan kao Poslanik živjelo na ivici moralne katastrofe. Poslan je ljudima koji nisu imali svijesti ni savjesti, karaktera niti vjere. U takvom dobu tame i neznanja svoju misiju započinje i od tih istih ljudi formira takve moralne veličine da će s njima udariti temelje novoj svjetskoj kulturi i civilizaciji,

kulturi pisma i riječi, pravde, saosjećajnosti, bračne zajednice, društvene solidarnosti, ravnopravnosti spolova, rasa i naroda, slobode izražavanja i vjerovanja itd.

Muhammed, alejhi selam, bio je na najvećem stupnju morala, jer ga je odgajao njegov Gospodar, Koji ga najljepše odgoji. Jedna potpuno izgrađena ličnost sada je morala odgojiti, upotpuniti i ispraviti karakter društva u cjelini, a da bi se jedno društvo reformiralo, trebalo je organizirati sistem odgoja. Poslanik, alejhi selam, često je govorio: "Bog me poslao kao mu'allima (učitelja)." Kur'an se također vraća na to i u više navrata određuje Muhammedovu misiju kao posao naučavanja. Svojom savršenom metodologijom poučavanja i odgajanja Poslanik, alejhi selam, mijenjao je sve tipove ličnosti različitih uzrasta. Komunicirao je s mladim i starim, bolesnim i zdravim, bogatim i siromašnim, prijateljem i neprijateljem, poznanikom i potpunim strancem.

Iako je njegovo poučavanje fascinantno u svakome segmentu, ovdje pažnju želimo posvetiti njegovom odnosu prema mladima kao onima na kojima društvo ostaje, onima koji čine promjenu i koji će sutra obavljati važne funkcije u zajednici i društvu u cjelini.

Ukoliko obratimo pažnju na postupke Poslanika, alejhi selam, prema mladim ljudima, uvidjet ćemo da se on prema njima blago ophodio, poznao je njihovu prirodu i način razmišljanja, uočavao njihove mogućnosti i talente, nakon čega bi ih savjetovao i usmjeravao na ono što je bilo najkorisnije za njih.

Tako nalazimo Allahovog Poslanika, alejhi selam, kako na jahalici iza sebe uspinje Ibn Abbasa, radijallahu anhu, čime mu iskazuje svoju skromnost i udaljenost od svake oholosti. I tom prilikom podučava Ibn Abbasa sljedećim riječima: "O, mladiću, ja ću te podučiti riječima koje su od izuzetne važnosti. Čuvaj Allaha pa će i Allah čuvati tebe! Čuvaj Allaha pa ćeš Ga stalno naći uz sebe! Ako nešto budeš tražio, onda to traži od Allaha! Kada ti bude potrebna pomoć, pomaži se Allahom! Znaj, kada bi se svi ljudi sakupili da te okoriste nečim, ne mogu te okoristiti osim onoliko koliko ti je Allah propisao! I kada bi se svi ljudi sakupili da ti naude u nečemu, ne mogu ti nauditi osim onoliko koliko ti je Allah propisao! Pera su podignuta i listovi su se sasušili!"

Ovdje uviđamo kako je Poslanik, alejhi selam, bio uvijek prisutan među ljudima, volio njihovo prisustvo, a i oni njegovo. Zatim, stavljajući dječaka na jahalicu pokazuje svoju skrušenost, tako da je to moralo imati jak utjecaj na Ibn Abbasa, radijallahu anhu, koji je znao odlaziti kućama starijih ashaba i čekati pred njihovim vratima, čak zaspiti na pragu vrata čekajući da mu se otvore kako bi postavio određeno pitanje.

Na sličan način Poslanik, alejhi selam, postupio je i s Mu'azom b. Džebelom, radijallahu anhu. Rekao mu je: "O Mu'aze, tako mi Allaha, doista te ja volim! Tako mi Allaha, ja te doista volim! Savjetujem te, o Mu'aze, da nikako ne propustiš priliku da na kraju namaza proučiš: 'Allahu moj, molim Te da me pomogneš da Te se često sjećam, da Ti se mnogo zahvaljujem i da Ti iskreno robujem!'"

Na osnovu ovih primjera vidimo da se Poslanik, alejhi selam, često družio s omladinom te je zato i bio u mogućnosti prepoznati njihove težnje, mogućnosti i

ambicije. Tako vidimo Mus'aba b. Umejra, radijallahu anhu, kako ga Vjerovjesnik, alejhi selam, šalje u Medinu kao ambasadora islama. Uzvišeni Allah je preko Mus'aba, radijallahu anhu, otvorio srca Medinelijsa, jer je on svojom rječitošću, blagošću i lijepim ponašanjem pridobio njihova srca tako da je islam ušao u skoro svaku medinsku kuću, čime je Mus'ab prokrio put do izgradnje prve muslimanske države.

Mnogo je još različitih primjera podučavanja i ukazivanja povjerenja omladini od strane Poslanika, alejhi selam, koje kada čitamo ne možemo a da se ne zapitamo kakav je danas naš odnos prema mladima.

Mladi ljudi se ne obrazuju i ne odgajaju da žive i privređuju u stvarnome svijetu. Njihovi taletni se ne prepoznaju, jer se na njih i ne obraća mnogo pažnje. Odgovorni zadaci se ne povjeravaju mladima, ne podučavaju se da misle, propituju, suprotstavljaju se zlu i dobro naređuju. Krenuvši od porodice, dječaku i djevojčici se u ruke daje telefon na kome imaju pristup svakom zlu koje čovjek može zamisliti. Umjesto svoga vremena za kojim ono žudi, roditelj mu pokloni telefon da uz njega odrasta. I sutra takvi omladinci neće moći voditi društvo ka boljitku, jer neće živjeti stvarni život, već njegovu simulaciju. Uz svijest o tome da tehnološko doba muslimansku omladinu i cjelokupnu zajednicu vodi natrag u ono doba prije pojave islama, doba neznanja, nemara i nereda, odgajatelji svih nivoa i vrsta obrazovanja imaju zadaću da mlade ljude vrate u stvarni svijet, da im poklone dio svoga vremena, osmijeha i lijepe riječi zbog kojih će barem nakratko ostaviti svoj telefon po strani i otkrivati svoje talente, mogućnosti, dobivati prilike da učestvuju u društvenim zbivanjima, obavljati važne zadatke putem kojih će sazrijevati i izrastati u ozbiljne ljude, željne promjene i napretka, željne druženja i rada, željne uređenog društva i Božijeg zadovoljstva.

Ramazan je mjesec promjena, pa odlučimo u njemu da postanemo bolji ljudi na ponos Muhammedu, alejhi selam, našem najboljem učitelju.

Ne ljuti se i Džennet je tvoj

hafiza Zubejda
Gobeljić

Živimo u vremenu kada depresija i stanja slična njoj uzimaju sve više maha pa se smatraju najraširenijim bolestima današnjice. Razvoju depresije kod čovjeka, pored genetskih faktora, pogoduju i mnogi negativni faktori, među kojima možemo istaći niz različitih stresnih situacija kojima

osoba dugotrajno biva izložena. Stoga je, radi prevencije ovog nepoželjnoga stanja, prevažno na vrijeme prepoznati znakove pojačanog emocionalnog stresa kao što su kontinuirana tjeskoba, ljutnja, razdražljivost, napetost, osjećaj krivice, učestaliji konflikti u odnosima i sl.

Nakon ovih uvodnih napomena, u sljedećim redovima našega teksta, fokusirat ćemo se na fenomen *srđbe/ljutnje* kao jednog iznimno destruktivnoga stanja. Naime, takvo stanje, ukoliko se ne drži pod kontrolom, s jedne strane, dovodi do nepotrebnih antagonizama i samoga otuđenja od okruženja. S druge strane, uzrokuje povećane frustracije, odnosno, u konačnici, težak oblik depresije. Shodno tome, kur'anski izričaj nas podstiče na preventivno djelovanje kada nedvosmisleno ističe da oni posebni, probrani i odabrani među robovima Milostivoga (*ibadu-r-Rahmani*) drugima prilaze na način da "kada ih neko rasrdi, opraštaju" (Eš-Šura, 37). Na tragu kazanoga jednom prilikom će, a kako stoji u predanju, neko od prisutnih zatražiti: "O Allahov Poslaniče, posavjetuj me! Poslanik mu je rekao: 'Ne srđi se! 'Ja sam' – kazivao je ovaj čovjek – 'razmišljao o onome što mi je Poslanik rekao i shvatio da srđba u sebi nosi svekoliko zlo.'"

Sadržaj našega ovodunjalučkog života protkan je mnogolikim radosnim trenucima, ali u isto vrijeme i svekolikim kušnjama,

odnosno životnim vrhovima i dolinama. Da bi se kušnje savladale i na ispravan način odgovorilo savremenim izazovima i uurbanom tempu kojim se odmotava traka našega bivstvovanja trebalo bi se spremi- ti, svoje slabosti poznavati i ponajvažnije, a kako stoji u gore citiranome pred- nju, srdžbe (ljutnje) se, izuzev radi Allaha, dželle šanuhu, kloniti i s lijepim edebom svoju dušu odjenuti. Čovjek je, zaista, saz- dan od emocija i s obzirom da u svakom trenutku ispoljava neku od njih, zavisno od konteksta, određena emocija će pre- vladati, a često čovjeka može savladati i ne dopustiti mu da opravda svoju ulogu namjesnika na zemlji.

Kada psiholozi govore o emocijama, oni kažu da su to psihički procesi koji odražavaju naš odnos prema stvarima i događajima što nas okružuju, prema drugim ljudi- ma i prema svojim vlastitim postupcima, akcijama i doživljajima. Srdžba je emocija koja podrazumijeva prepreku za činjenje nečega što određeni subjekt želi poduzeti u datoj situaciji. Kvalitet našega života uveliko zavisi od ove emocije. Ako se javlja izrazito često, moguće su psiho-fizičke pos- ljedice o kojima medicina izravno govori. Zbog toga je naš Poslanik, alejhi selam, često upozoravao na pogubnost ovoga stanja želeći istaći da su posljedice toliko velike da mogu biti razlogom čovjekove vječne nesreće, te je jedne prilike, kako bi ih prevenirao, rekao: "Kada se neko od vas naljuti, ako stoji, neka sjedne; pa ako ga prođe (ljutnja), dobro je, a ako ga ne prođe, neka se opruži i priligne."

Srdžba ili ljutnja je emocija koja odre- đuje čovjeka – ona je sastavni dio njegova bića, ima svoju svrhu, te se ne može i ne smije posmatrati jednostrano. To je emo- cija koja je s razlogom sa nama i u nama. I poslanici su, pored onoga što jesu i čime ih je Gospodar odlikovao, osjećali ljutnju, te nas Kur'an upoznaje sa stanjem u kome se našao Musa, alejhi selam, Junus, alejhi selam, ali i drugi. Također, naš voljeni posla- nik Muhammed, alejhi selam, je u nekoli- ko navrata iskazao ljutnju i podučio nas da nije problematično da se ta emocija pojavi, međutim, mnogo je važnija naša reakcija u takvome stanju, jer je to stanje koje šejtan

koristi kako bi ponizio i preobrazio čovje- kovu nutrinu u ono sa čime njegov Gospo- dar nije zadovoljan.

U stanju srdžbe čovjekova strast ima priliku da kormilari životom i da ga usmje- ri na ponašanje koje ga moralno i duhovno degradira. Shodno tome, važno je da se od malena radi na emocionalnoj inteligenciji na način da se prepoznaju i razumiju emo- cije u sebi i drugima, kako bi se na ispravan način mogle kontrolisati, jer ukoliko mi ne budemo sposobni kontrolisati njih, one će kontrolisati nas. Zamislimo samo koliko je prijateljstava prekinuto zbog nekoliko tren- utaka nekontrolisane srdžbe, zbog jedne riječi ili radnje, koliko je brakova propalo, koliko je suicidalnih radnji učinjeno zbog ljutnje ili depresije koja je njen proizvod, koliko je života oduzeto, koliko je ratova vođeno. Naime, samo napomene radi, pod- sjetimo se da je kineski car započeo rat zbog razbijene šoljice kahve. Prije približ- no 900 godina zbog prolivene kofe vode počeo je rat između Modene i Bolonje, koji će srušiti Evropu. Gotovo sva djela koja za- služuju sankciju su uzrokovana pogrešnim emocijama u formi ljutnje ili srdžbe.

Ne zaboravimo da su naši životi malene mrlje na platnu vječnosti, pa se ne uzruja- vajmo i ne ljutimo zbog sitnica, odnosno kako bismo ugodili i udovoljili svome egu. Imajmo na umu da su trenuci ljutnje (srdž- be) prilika da iskažemo i pokažemo koliki su naši potencijali i kolika je naša umna i du- hovna snaga. Neka nam na tom putu budu napatuk riječi našega Poslanika, alejhi selam: "Nije jak onaj koji pobjeđuje u hrvanju (fizičkoj borbi); jak je onaj ko sebe savlada kada je u srdžbi." U kontekstu citiranog hadisa, statistika nam govori da je povi- šen krvni pritisak ono od čega pati veliki procenat današnje populacije. Jedan od uzroka ovoga stanja, pored neadekvatne ishrane i neaktivnosti, jeste nemogućnost samokontrole, naročito u stanju ljutnje, a što za posledicu ima dalju razgradnju čo- vjekovog organizma. Sve nas to vodi do zaključka da je Muhammed, alejhi selam, s velikim razlogom, onima oko sebe prepo- ručivao da se klone srdžbe, a jednome od njih je jasan savjet uputio, rekavši mu: "Ne ljuti se i Džennet je tvoj."

Od edeba je da ne pitamo ono što nas se ne tiče

Uspjeli su vjernici (...) i koji ono što ih se ne tiče izbjegavaju. (el-Mu'minun)

hāfiza Amena Jusufović

Zejd ibn Eslem kaže: "Ušli smo kod Ebu Dudžane, radijallahu anhu, dok je bio u samrtnoj bolesti, pa smo vidjeli da mu lice blista posebnim sjajem. Prisutni su ga upitali šta mu je sa licem, a on im odgovori: 'Od svih mojih djela dva su mi najdraža, a ta dva djela su da se nisam petljao u ono što me se ne tiče i u mom srcu nema netrpeljivosti prema drugim ljudima jer o njima imam lijepo mišljenje.'"

Znati postupati sa ljudima je jedna od većih poteškoća sa kojima se susreće svako od nas, naravno, ukoliko nam je stalo da uspostavimo ispravne međusobne odno- se. Desetljećima unazad mnoge uspješne kompanije, univerziteti i psiholozi ulažu u izučavanje znanosti koja je stara koliko i ljudski rod, a opet nazastarjeva, uvijek ak- tuelna i svakom od nas potrebna – mudrost i umijeće ophođenja sa ljudima. Na tom putu izučavaju i proučavaju živote historij- ski značajnih ličnosti poput predsjednika i

vladara ili osnivače najuspješnijih svjetskih kompanija, pokušavajući da otkriju šta je to čime su uspjeli postići, prema njihovim mjerilima, velike uspjehe.

Mi muslimani, ali i cijeli svijet, imamo osobu koja je najsavršenija od svih vladara i predsjednika, najiskrenija od svih ljudi, onoga koji je od nepismenih Arapa strpljivo podnosio grubost i uvrede, svojim ponašanjem ih odgajao sve dok nisu počeli da ga slijede i da se bore za njega, pa makar i protiv svojih očeva i porodica.

Božija riječ i sunnet Poslanika, alejhi selam, čovjeku daju najbolje smjernice za ispravnu komunikaciju i odnose među ljudima, prvenstveno jer je jednak fokus na svim sudionicima, odnosno ujedno nas uče kako da odgajamo sebe i kako da budemo osjetljivi naspram tuđih emocija. Riječi Poslanika, alejhi selam, da nećemo vjerovati sve dok svome bratu muslimanu ne budeмо željeli ono što želimo sebi - jasno ukazuju da nam emocije brata muslimana, ali i svih osoba sa kojima se susrećemo, trebaju biti važne koliko i naše.

Jedan od puteva ispravnog komuniciranja, zasnovan na ajetima i sunnetu Poslanika, alejhi selam, a kod nas često zanemaren, jeste da osobu koju sretnemo ili našeg sagovornika ne pitamo ono što nas se ne tiče, odnosno da ne postavljamo pitanja čiji će odgovor načiniti nekome nelagodu. Zadiranje u tuđu privatnost narušava interpersonalne odnose jer vrlo često izaziva osjećaje neugodnosti i stida. Što se tiče društva u kojem živimo, najčešća pitanja sa kojima se susrećemo, a koja mogu izazvati nelagodu, jesu pitanja o porodici, zaposlenju, djeci, školovanju...

Ni u jednom kur'anskom ajetu nećemo pronaći ovakva ili slična pitanja. Kada su u pitanju djeca, Allah, dželle šanuhu, u Kur'anu jasno kaže: *Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji. On stvara šta hoće! On poklanja žensku djecu kome hoće, a kome hoće mušku, ili im daje i mušku i žensku, a koga hoće, učini bez poroda; On uistinu, sve zna i sve može.* (Eš-Sura, 49 - 50). Pored toga, u suri En-Nahl

Allah, dželle šanuhu, nas obavještava da Njegov emr ne možemo ubrzati, a kada bismo izdvojili samo ajet o dojenju, bilo bi nam dovoljno da shvatimo do koje granice smijemo ići kada je u pitanju tuđa privatnost. *Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine, onima koje žele da dojenje potpuno bude. Otac djeteta ih je dužan prema svojoj mogućnosti hraniti i odijevati. Niko neka se ne zadužuje iznad mogućnosti svojih: majka ne smije trpiti štetu zbog djeteta svoga, a ni otac zbog svoga djeteta, i nasljednik je dužan sve to. A ako njih dvoje na lijep način i sporazumno odluče dijete odbiti, to nije grijeh. A ako zaželite da djeci svojoj dojilje nađete – pa nije grijeh kada od srca ono što ste naumili dadete. Allaha se bojte i znajte da Allah dobro vidi ono što radite.* (El-Bekare, 233) Gospodar svjetova, Stvoritelj i Vladar je roditeljima dao pravo da odaberu ono što je njihovom srcu bliže i nije ih upitao: "a zašto ne dojite", pa ko je onda čovjek da govori drugačije i svojim pitanjima druge osuđuje? A ako znamo da je ahlak Božijeg Poslanika, alejhi selam, bio Kur'an, onda nam je jasno da je i on čuvao granice nečije privatnosti.

A zašto nisi, kad si u vrt svoj ušao, rekao: 'Mašallah! – moć je samo u Allaha!' Ako vidiš da je u mene manje blaga i manje roda nego u tebe, pa – Gospodar moj može mi bolji vrt od tvoga dati, a na tvoj nepogodu s neba poslati, pa da osvane samo klizava ledina, bez ičega. (El-Kehf, 39-40)

Gospodar u Kur'anu kaže: *Samo Allahovom milošću ti si blag prema njima, a da si osoran i grub, razbježali bi se od tebe.* Ovo znači da je Poslanik, alejhi selam, morao biti svjestan onoga što će odbiti ljude, morao je shvatiti šta će stvoriti emocionalne prepreke prijemčivosti. Kada proučavamo knjige o njegovom karakteru, otkrivamo da je on bio izvanredan u svojoj sposobnosti pridobijanja ljudi. Posvećivao je veliku pažnju proučavanju ljudi oko sebe i njihovom dubljem razumijevanju. (Mikaeel Ahmed Smith, *Moralna i emocionalna inteligencija Poslanika Muhammeda, a.s.*)

Poslanik, alejhi selam, posjedovao je nevjerojatnu sposobnost da učini da se svako ko je bio u njegovom prisustvu osjeća kao da mu je najdraži zato što je pazio na njihove osjećaje i njegovao ih. Samo čisto i budno srce može primijetiti bol i nelagodu kod drugih, a s druge strane, srce koje tuguje će osjetiti prisustvo tog čistog srca. Drugim riječima kazano, ukoliko imamo potrebu da nečije srce uznemirimo svojim pitanjima, to je znak da imamo mrlje koje treba očistiti sa naših srca. Posvetimo se analiziranju nas samih kako bismo uspjeli uspostaviti zdrave odnose u porodici i okolini. Uništavanje potrebe kod sebe da ne zalazimo u tuđu privatnost djeluje kao prvi i najlakši stepenik koji treba preći. Umjesto takvih pitanja, razmišljajmo o pozitivnim osobinama ljudi sa kojima razgovoramo kako bismo ih bolje upoznali i doprli do njihovih srca.

Pitati majku koja je izgubila jedino dijete zašto nema više djece ili onu koja je izabrala rađati i odgajati djecu ispred fakultetskog obrazovanja sigurno nisu postupci od edeba koji učimo iz sunneta Poslanika, alejhi selam.

Kada nam postane svejedno da li ćemo svojim pitanjima nekoga povrijediti, tada ćemo i izgubiti naklonosti ljudi i želju da budu u našem prisustvu, jer su emocije glavni pokretači kod čovjeka. U hadisu koji prenosi Aiša, radijallahu anha, Muhammed, alejhi selam, kaže: "Kod Allaha je najgori čovjek od koga se ljudi sklanjaju ili koga izbjegavaju, čuvajući se njegova zla." (Buhari)

Naša sposobnost efikasnog komuniciranja sa drugima ovisi od naše sposobnosti da se sa njima povežemo i da ih emocionalno razumijemo, ali i da shvatimo i prihvatimo stanje u kojem se sami nalazimo. Naša unutarnja stanja (brige, umor, uznemirenost, ljutnja, zavist) ne smiju biti razlozi loše interpersonalne komunikacije ili povodi da druge dovodimo u neugodnu situaciju. Ono što nam je Gospodar iz milosti Svoje dao, nešto što nekome drugom nije, ne smije biti razlog izazivanja boli i nelagode, pa i postavljanjem pitanja o tome.

Pomirite vaša dva brata

Hafiza Fatima
Karahasanović

Riječ *ahlak* podrazumijeva čovjekovu prirodu, narav, karakter. Od ahlaka je da se čovjek svojom voljom lijepo ponaša, da pazi na hakove Gospodara ali i ljudi. Jedna od zadaća Poslanika Muhammeda, alejhi selam, bila je da usavrši plemenita svojstva kod ljudi, a Uzvišeni Allah nam u Kur'anu jasno kaže da mi u Poslaniku imamo najljepši uzor: *Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onom svijetu, i koji često Allaha spominje.* (El-Ahzab, 21)

Zbog toga je u islamu vjerovanje neodvojivo od lijepog ponašanja, od naređivanja dobra i činjenja dobrih djela, od odvratanja i izbjegavanja hrdavih, zlih djela. Na više od dvadeset i pet mjesta u Kur'anu Allah, dželle šanuhu, spominje sintagmu "oni koji vjeruju i dobra djela čine", što jasno govori o povezanosti ove dvije stvari, tj. da istinski vjernik mora naređivati dobro a odvracati od zla. Namaz nam je naređen zbog toga: *Kazuj Knjigu koja ti se objavljuje i obavljaj namaz, jer namaz, zaista, odvraca od razvrata i od svega što je ružno; obavljanje namaza je najveća poslušnost! A Allah zna šta radite.* (El-Ankebut, 45)

Kur'anska sura El-Hudžurat je vrlo zanimljiva i značajna u ovom kontekstu.

Objavljena je u Medini i sadrži osamnaest ajeta. Ona se još naziva sura ahlaka i adaba. U samo osamnaest njenih ajeta sadržani su principi vjerovanja, pravila odgoja i obrazovanja, pravila odgoja na kojima se temelji društveni razvoj i organizacija. Sadržaj ove sure može se podijeliti u nekoliko dijelova. Na prvom mjestu ističe se poštovanje koje dugujemo Poslaniku, alejhi selam, zatim naš odnos prema ostalim vjernicima, te ajeti koji govore o etičkim principima kao društvenim temeljima. Nedostatak ovih principa ukazuje na bolest društva, koja ga nagriza i vodi u propast. Na kraju se govori o beduinima i razlici između imana i islama, spominju se osobine vjernika, te ističe da je vjerovanje Božija milost.

U prvih pet ajeta sure El-Hudžurat govori se o našem odnosu prema Poslaniku, alejhi selam. Prva tri ajeta objavljena su nakon prepiranja Ebu Bekra, radijallahu anhu, i Omera, radijallahu anhu, u prisustvu Božijeg Poslanika, alejhi selam, oko imenovanja vođe plemena Temim. Sljedeća dva ajeta odnose se na beduine koji nisu znali da Poslaniku, alejhi selam, ukažu dužno poštovanje. Naime, kada bi beduini

došli u Medinu, dozivali su Poslanika tako glasno da ih je svako ko je bio u blizini mogao čuti. Objava upozorava da to ubuduće ne čine. Iz ovoga vidimo da Kur'an od nas traži učtivost i poštovanje prema Uzvišenom Allahu i Njegovom Poslaniku. Poslanik, alejhi selam, se odlikovao skromnošću, lijepim ponašanjem i niskim glasom u komunikaciji. Zato je ova učtivost prema Allahu i Poslaniku i slijeđenje Poslanika u ovome neophodna društvena obaveza jer naše poštovanje prema njemu koje nosimo u srcima treba da iskazujemo i u našem glasu i tonalitetu. U suprotnom, Uzvišeni Allah nas opominje da ukoliko drugačije postupamo, naša djela će biti poništena a da to i ne primijetimo.

Sljedećih nekoliko ajeta govori o pravilima po kojima društvo treba da se ponaša, o našem odnosu prema drugim muslimanima, a poseban naglasak se stavlja na takvaluk, bogobožnost, kao jedinom kriteriju po kojem se razlikuju muslimani. Prvo nas Allah, dželle šanuhu, upozorava na važnost provjere vijesti koje dolaze do nas, pogotovo ako je od osobe koja je poznata kao klevetnik. Ovo je posebno važno u izgrađivanju zdravog društva jer su ljudi skloni povjerovati zlobnim govorkanjima i donositi sudove bez jasnih dokaza, a samo jedna raširena izmišljotina i laž mogu izazvati veliku smutnju koja može potresti temelje društva.

Dalje nam Allah, dželle šanuhu, nudi opće pravilo zaštite društvene stabilnosti, a to je izmiriti dvije skupine vjernika koje su u sukobu. Čuvanje mira među muslimanima je u našem stalnom podsjećanju da su muslimani braća, a slabljenje bratskih veza među muslimanima opominje na zlo.

U jedanaestom i dvanaestom ajetu ove sure sadržani su visoki etički principi na kojima počiva međusobna komunikacija: nema klevete, ruganja, nazivanja ružnim nadimcima, nema međusobnog sumnjičenja, uhođenja/špijuniranja, ogovaranja. U ovome je skrivena sugestija da pojavne vrijednosti koje ljudi i žene vide u sebi nisu istinske vrijednosti po kojima se ljudi mjere. Ponekad se bogataš ruga siromahu, jak slabom, zdrav bolesnom, lijepa osoba onaj koja to nije itd. Sve ove vanjske vrijednosti

u osnovi ne znače istinsku vrijednost. U trienaestom ajetu ove sure, Allah, dželle šanuhu, ističe nebitnost vanjskih pojava kod ljudi jer su svi istog porijekla, te spominje bogobožnost/takvaluk kao jedinu stvar po kojoj se muslimani razlikuju kod Njega. Kur'an u klevetu i kuđenju ubraja i nazivanja pogrdnim imenima.

Što se tiče špijuniranja i sumnjičenja, to je u osnovi nagađanje i istraživanje, i na kraju iskorištavanje grešaka drugih ljudi. Kao što sumnjama nema mjesta u ljudskim mislima, vjernik bi morao da svojim riječima, djelima i ponašanjem ne daje nimalo prostora za sumnjičenja drugih. Nakon toga, Kur'an iznosi primjer kada se uvrijeđe najgrublje i najneosjetljivije duše, a to je scena brata koji jede meso umrlog brata svog, i žuri da objavi kako oni preziru taj odvratni čin, a samim tim preziru i ogovaranje. (Sayyid Qutb, *U okrilju Kur'ana*) Sve ove zabrane sumnjičenja, uhođenja, ruganja, ogovaranja, Allah, dželle šanuhu, spominje kako bi probudio osjećaj pobožnosti, i ukazao onima koji nešto od ovoga čine da požure sa tevdom - pokajanjem.

U posljednjim ajetima ove sure Allah, dželle šanuhu, nam govori o beduinima koji su prihvatili islam pokoravanjem i rekli da vjeruju, iako se iman nije stabilizirao u njihovim srcima. Iman je, kako to Allah, dželle šanuhu, dalje objašnjava u Kur'anu, iskreno srcem vjerovati u Njega i Njegovog Poslanika bez imalo sumnje i uznemirenosti, vjerovanje iz koga proističe borba na Allahovom putu imetkom i životom. Kako Sejid Kutb kaže, srce koje okusi slast ovog imana, nađe smiraj u njemu i učvrsti se, ono će krenuti da istinu i iman realizira i izvan svog srca u realnom životu, u svijetu ljudi. Nakon toga, Kur'an se obraća Poslaniku, alejhi selam, nakon što su mu prigovarali prihvatanje islama, a tvrdili su da vjeruju, pa im je uslijedio odgovor da je to Allahov dar njima ako budu iskreni u svojoj tvrdnji.

Vjerovanje je najveće dobro koje Allah daruje nekome od robova svojih na Zemlji. Molim Uzvišenog Allaha da učvrsti naš iman, poveća našu ljubav i poštovanje prema Njemu i Njegovom Miljeniku, i da naše društvo sačuva od loših stvari i navika, djela koje ga nagriza i vode u propast. Amin!

